

פניני הפרשה

בס"ד פרשת לך-לך תשפ"ד

פנינים לשלחן שבת

רואים אדם זר מסתובב, הוא חשוד כמרגל, והוא נשפט למוות מידי, וכאן על אף המצב המתוח שהכנעני נלחם לכבוש את א"י מידי צאצאיו של שם, לא חשדו באברהם אלא "ויעבור אברם בארץ", הוא התהלך בחופשיות...

(ומתוק האור בשם ליקוטי ריב"א)

וְלֹא נִשְׂא אֶתֶם הָאָרֶץ לְשִׁבְתָּ יַחְדָּו (יג, טו).
כתב החת"ס זיע"א: אע"פ שמטבע הארץ הקדושה לסבול המועט את המרובה, אבל כל זה בתנאי שהאנשים מסביב הם קדושים, ואז תתקדש גם על מקנה בהמתם, ולוט היה רשע.

וּמִלְכֵי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּין

(יד, יח).
לא היה זה סתם לחם אלא היה זה מצה [שנקראת 'לחם עוני'] והיין היה עבור ד' כוסות, כיון שליל פסח היה אותו לילה, כדאיתא בתרגום יונתן {על הפסוק 'ויבא הפליט', (יד, יג), וכן ברש"י (יד, טו)}, וחשב מלכי צדק שמחמת טירדת המלחמה לא הספיק אברהם לקחת עימו מצות ויין.

(מהרי"ל דיסקין זצ"ל)

בַּלְעָדֵי רֶק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים (יד, כד).

אברהם אמר "בלעדי" - שרק לעצמו הוא מחמיר ביותר שלא ליהנות ממלך סדום מחוט ועד שרוך נעל, אולם בנוגע לנערים שהלכו איתו, להם לא החמיר, אלא 'הם יקחו חלקם'. ללמדך, שביד כל אדם להחמיר לעצמו ולא לאחרים. (חפץ חיים זצ"ל)

אלא, לכאורה חשב אברהם להרוויח בזה לכה"פ שלא יהרגוהו, דאם הוא בעלה, בודאי יהרגוהו כדי שלא יתנגד אליהם, אבל אם היא אחותו יש סיכוי שהם פחות יחששו שיתנגד להם. (מפי השמועה)

תמוה, היה צריך לומר אמרי נא "אחי הוא"? אלא, שרה חששה לומר שקר. א"כ איך מציע לה אברהם לומר אחותי את? אלא פירוש הפסוק כך, אני יאמר להם "אחותי את", ואילו את, רק "אמרי נא", רק תשתקי ולא תסתרי את דברי...

(ומתוק האור בשם מושב זקנים)

אֲמַרִי נָא אַחֲתִי אַתְּ לְמַעַן יֵיטֵב לִי בְעֵבוֹרְךָ (שם).

וברש"י "יתנו לי מתנות".
תמוה, וכי מחשבתו של אברהם הייתה עסוקה במתנות שיקבל? אלא, אברהם התכווין כך: אם יחשבו שהיא אשתו, הרי יהרגוהו מיד ללא שהייה כלל, אולם אם שרה תאמר שהיא אחותו ולא אשתו, אז לא יהיה להם צורך מיד להורגו, אלא יוכל להתפתח משא ומתן רגיל, המצרים יבקשו ממנו להינשא לשרה 'אחותו', ואז... אברהם ידרוש נדוניה גבוהה במיוחד, ויש סיכוי שהם יחזרו בהם.

(ומתוק האור בשם באר יוסף)

וַיַּעֲבֹר אֲבָרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שָׂכָם עַד אֵלֶּזַר מוֹרָה וְהַפְּנֵעֵנִי אֲזַ בְּאֶרֶץ:

(יב, יג).
וברש"י: "היה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם". התורה מספרת כאן נס גדול שנעשה לאברהם, שהרי באופן טבעי, במצב מלחמה, כאשר

וְאֲבָרָכָה וְאֶגְדְּלָה שְׂמֹךְ (יב, ב).
וברש"י: "ואגדלה שמך זה שאומרים אלוקי יעקב".

הנה 'אברהם יצחק יעקב' הם יג אותיות, כנגד יג מידות של רחמים, וכשמזכירים בשמו"ע "אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב", מעוררים את כח הרחמים של יג מידות.

והנה אם הקב"ה לא היה משנה מ'אברם' ל'אברהם', היה חסר ממניין יג, ואז בכדי להשלים למניין יג, במקום 'אלוקי יעקב' היו אומרים 'אלוקי ישראל'.

אולם לאחר שאמר לו הקב"ה ו'אגדלה שמך', ושינה את שמו מאברם לאברהם, יש ממניין יג.

וממילא זה כוונת רש"י - 'ואגדלה שמך' זהו שאומרים אלוקי יעקב - היות שגדל שמו של אברהם באות נוספת, יש ממניין יג, ואפשר לומר בתפילה 'אלוקי יעקב' ואיצ"ל 'אלוקי ישראל'.

(הרה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי זיע"א הי"ד)

וְאֲבָרְכָה מְבַרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אָאֵר (יב, ג).
מפני מה זכה לזה אברהם אבינו ע"ה? כתב הרמב"ם וז"ל: "אין ספק אצלי שהוא עליו השלום כאשר חלק על דעת בני אדם כולם שהיו מקללין ומגנים אותו ומבזין אותו הטועים ההם וכאשר סבל הכל בעבור ה', כן הדין לעשות לכבודו, נאמר לו ואברכה מברכך ומקללך אאור". (רמב"ם מורה נבוכים, הובא בטללי אורות)

וְהָיָה כִּי יֵרְאוּ אֶתְךָ הַמְּצָרִים וְאֶמְרוּ אֲשֶׁרְתוּ זֹאת וְהִרְגוּ אֹתִי וְאֶתְךָ יַחֲיוּ:

(יב, יב).
מדוע אברהם מזכיר 'והרגו אותי', מה זה נפ"מ כעת, הלא עיקר הבעיה הייתה שהמצרים יטמאו את שרה?

אלא, שרה אמרה לו שהיא מוכנה למסור את הנפש ביהרג ואל יעבור, וממילא אין ממה לחשוש, על כך ענה לה אברהם, אל תחשבי שתוכלי למסור נפשך, כי הם לא יהרגו אותך, אלא יחיו אותך בשביל העבירה, ורק אותי יהרגו כדי שיוכלו לעשות חפצם שלא אוכל להילחם בהם.

(ומתוק האור בשם מהרי"ל דיסקין)

אֲמַרִי נָא אַחֲתִי אַתְּ [יב, יג]

מה יועיל שהיא אחותו ולא אשתו, הלא בלא"ה יקחו את שרה ויטמאוה בנישואין לגוי?

תמצית ענייני הפרשה:

- הקב"ה מצווה לאברהם ללכת לארץ ישראל, אברהם מגיע לא"י, אולם יש רעב בארץ, והוא יורד למצרים.
- שרה נלקחת מחמת יפיה לבית פרעה, פרעה נענש, משחרר את שרה, ומעניק לאברהם מתנות רבות. אברהם חוזר לא"י.
- רועי הצאן של אברהם ושל לוט [- אחיינו של אברהם] רבים ביניהם, אברהם ולוט נפרדים, לוט מתיישב בסדום, ואברהם בחברון.
- מלחמת המלכים, לוט נלקח בשבי, אברהם יוצא להילחם ולשחרר את לוט, ומנצח.
- הקב"ה מבטיח לאברהם שיהיה לו בן.
- כריתת ברית 'בין הבתרים' אז מגלה הקב"ה לאברהם על גלות מצרים ועל שאר הגלויות שעתידים לעבור בני ישראל, ומבטיח לו שלבסוף יצאו ממצרים ברכוש גדול, והמצריים יענשו.
- שרה עקרה, על פי בקשתה אברהם נושא את הגר שפחתה.
- יש תיגרה בין שרה להגר, הגר בורחת מבית אברהם, פוגשת את המלאכים, על פי ציוויים היא חוזרת לביתו של אברהם, ומולידה את ישמעאל.
- הקב"ה משנה לאברהם את שמו, מ'אברם' ל'אברהם'.
- הקב"ה מצווה את אברהם על מצוות ברית-מילה, ואברהם וישמעאל נימולים.

תמיהות בפרשה

מה הפשט במה ששרה הציקה להגר?

"ותענה שרי ותברח מפניה" [טו,ו].

הנה הסיבה שהחלה מריבה בין שרה להגר, הייתה העובדה שהגר הולידה לפני שרה, ואז "ותקל גבירתה בעיניה", הגר הסיקה מכך שהיא יותר צדקנית משרה, והראיה, שהיא הולידה ושרה טרם הולידה, ומשכך היא החלה לזלזל בשרה. שרה מתרעמת על אברהם, כביכול הוא אשם בכך שנשא את הגר לאשה, אברהם אומר לה "עשי בה כטוב בעיניך" ואז "ותעניה שרי" ופירש"י "הייתה משעבדת בה בקושי", שבפשטות היינו שהעבדה את הגר שפחתה בעבודות קשות בבית, "והגר בורחת מבית אברהם ומלאך פוגש אותה ואומר לה לשוב לבית אברהם, ומבטיח לה שיוולד לה בן ששמו ישמעאל.

ע"כ סיפור הדברים עפ"מ"כ בפסוקי התורה.

ובאמת כל הפרשה הזאת תמוהה;

א. היאך אירע ששרה הצדקנית מציקה להגר, אמנם היא נפגעה, אולם ההצקה אינה תואמת את מידותיה הטובות? (אגב, הרמב"ן כותב שבגלל ששרה עינתה את הגר, לכן במשך כל הדורות בניה של הגר מענים את בניה של שרה, מידה כנגד מידה, עיי"ש והתמיהה מתעצמת שבעתיים היאך נהגה שרה בצורה כזאת).

ב. מדוע היא מתרעמת על אברהם, הלא היא עצמה הביאה את הרעיון שאברהם ישא את הגר, כמ"ש"כ לעיל (תחילת פרק טו)?

ג. כשהגר פוגשת את המלאך, היא פתאום מכבדת את שרה; "מפני שרה 'גבירת' אנוכי בורחת", מה השתנה?

ד. בויכוח של שרה והגר, מה היה ה'צודק', ממנ"פ, אם שרה צדקה בזכות מה קיבלה הגר הבטחה מהמלאך שתוליד בן, שזה נראה שהמלאך בא לנחם אותה ולעמוד לצידה? ואם הגר צודקת, היאך באמת שרה הציקה לה עד כדי שנשלח מלאך מיוחד כדי לפצות ולעודד את הגר מפני הפגיעה של שרה בה? (שאלות לעיונא)

נושא בפרשה

לקט נפלא - ענייני ברית מילה

וּבֶן שְׁמֹנֶת יָמִים יְמוֹלָ לָכֶם כָּל-זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם {י,יב}

בזוהר ובמדרשי חז"ל מובא שמילת התינוק היא הקרבת קרבן להשי"ת, כקרבן הקרב על המזבח, להלן כמה מקורות לכך:

- תנחומא פר' וירא סי' ו': "כיון שאדם מטיף טיפה אחת של דם היא חביבה לפני הקב"ה כקרבנות.
- תנחומא פר' ויקרא סי' ח': "וכי זבח זבחה? אלא ברית מילה שהיא כדם זבח.
- פרקי דרבי אליעזר על הפסוק "והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח" {ויקרא ה, ט}: "שהיה בלוע במקום המזבח מדם מילתו של אברהם אבינו".
- הרע"ב מברטנורא בפירושו במשניות {ביכורים ג, ג} כתב, שנושאי התינוק [-קוואטר וכדו'] זה ממש מצווה, וביארו בספר 'זכר דוד' - לרבי דוד זכות זצ"ל, שכשם שחלק מעבודת הקרבן היא הולכת הדם למזבח, כך המילה היא כקרבן, והולכת התינוק היא כעבודת הולכת דם הקרבנות.

כמו"כ ישנם כמה פעולות מאוד דומות בברית מילה ובהקרבת הקרבנות:

- בספר הברית כתב שיש ליתן את היין לתינוק באצבע ימין דווקא, כמו זריקת דם הקרבנות שהיא באצבע ימין.
- בספר תורת חיים מובא ששתיית היין [שהמוהל שותה] דומה לנסכי היין הבאים עם הקרבן וקרבים ע"ג המזבח.
- עוד כתב שאת כסא הסנדק מניחים בצד צפון כדין עולה הנשחטת בצפון.
- עוד שם, שהזמירות ששרים בסעודת הברית הם כשירת הלווים בבית המקדש.
- בספר זכר דוד {הנ"ל} מביא מנהג שהנשים היו מניחים גרגיר מלח על התינוק לפני הברית, לקיים מה שכתוב 'על כל קרבנך תקריב מלח'.
- וכן ידוע שהשתתפות בברית מילה מכפרת עוונות.

(נלקט מתוך 'ומתוק האור' למגיד המישרים הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א)

❖ פלאות וניסים במלחמת אברהם במלכים

• אברהם עם אליעזר לבדם נלחמו מול צבא בן למעלה משני מליון חיילים! (סנהדרין צה:)

• באיזה צורה נעשה הנס ואברהם הרג את כולם? הוא זרק עליהם מעט עפר וקש, כל גרגיר עפר נהפך לחץ, וכל קש נהפך לחרב! (סנהדרין שם)

• מלך סדום במנוסתו נפל לתוך בור מלא בטיט והחל לטבוע. כשראה זאת אברהם, אמר למלך סדום: צא! ובאפן ניסי מלך סדום יצא! וזהו מש"כ "ויצא מלך סדום לקראתו". והסיבה שהקב"ה עשה כזה נס, כדי להוכיח לכל אלו ששפקוקו בשמועה ששמעו שאברהם יצא חי מאור כשדים, דעתה גם הם ראו שאם אברהם במילה אחת הוציא את מלך סדום מבור טיט, שזה נס פלאי, בודאי אף הוא עצמו היה לו נס ויצא חי מאור כשדים! (רמבן עה"ת)

(נלקט מתוך אוצר פלאות התורה)

הילולא דצדיקיא

פאר הדור מרן בעל ה'חזון איש' צוק"ל - טו חשון :

היה בחור צעיר יתום שזכה לקירבה מרבינו צוק"ל, פעם אחת כשחזר הבחור מזמן חורף בישיבה, שאל אותו החזון איש מה למד. הבחור שבאותו זמן לא היה לו חשק רב ללימוד, ענה שלא למד דבר. החזון איש לא צעק עליו, אך גם לא ויתר. הוא שאל אותו שאלות פשוטות והראה לו שהוא יודע די הרבה, ואז התקיף אותו בשאלות קשות, שאת התשובות עליהן הוא כבר לא ידע... או אז היה יכול החזון איש להוכיחו: "אתה רואה שאתה יכול. אם כך, מדוע לא השקעת יותר?". בזמן הבא הוא כבר למד היטב! (מררה לצמא)

עוד מסופר, על נער יתום צעיר ששרד את השואה הנוראה והיה חלש מאוד בלימודים. יום אחד באו כל חברי כיתתו להיבחן אצל החזון איש על תלמודם. צוות התלמוד תורה היה אובד עצות מה יהיה כשיגיע תורו של אותו נער לענות על שאלה שישאל, הלא הוא אינו יודע שום דבר... ואכן חששם התאמת, ומששאלו החזון"א שאלה, לא ידע להשיב. מה עשה החזון"א? קרא לאותו נער לגשת אליו, הושיבו על ידו, והחל מלמדו ברכות אבהית ובמתינות את הגמ' בקדושתין {ל:} 'בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין'. משהרגיש החזון"א שהנער קלט היטב את הגמרא, שאל אותו שאלה על הגמרא ההיא, ואכן הנער ידע מצויין. או אז אורו פניו של החזון"א ובקול רם שישמעו כל חברי הכיתה הרעיף מחמאות על ראש הנער, שהנה יש לו יכולות עצומים לדעת ולהצליח. ומאותו יום, ביטחונו של הנער בעצמו השתפר פלאים והוא השקיע בלימוד עד שהפך לת"ח חשוב. (אוצר המעשיות)

סיפר הגאון רבי אריה איבראמס זצ"ל, תלמידו של מרן זיע"א: היה זה בימי בחרותי, פעם אחת בצהרי יום הכיפורים, לאחר שהסתיימה תפילת מוסף, כשהייתי חלש ומותש מהצום, קרא לי מרן ולעוד שני בחורים ואמר לנו: "אם רוצים אתם לדעת ע"י מה בעיקר זוכים לגמור חתימה טובה, זהו עמל התורה בעיון גם כשקשה, כמו עכשיו, שחלשים מהצום!" ואז מרן התיישב ללמוד איתנו את אחת הסוגיות במסכת מנחות, בה עסק, הוא למד בעיון רב, כדרכו, על אף חולשת הצום, כך למדנו במשך כמה שעות רצופות! עד תפילת מנחה! [במניין של מרן התפללו נץ, וסיימו מוסף מוקדם]. כשהתחילו מנחה, ניגש בחור חילוני למרן, להזכיר לפניו את אחיו שהיה במצב קשה. מרן עצם עיניו ואמר בכוונה עצומה פרק תהילים. הבחור כה התרגש, והחליט לחזור בתשובה! התברר, שהוא כבר הגיע לפני שעתים, והוא צפה במשך שני שעות בלימוד של מרן עימנו, והוא כה התפעל, שעל אף החולשה רבינו לומד בכזו התאמצות. לאחר זמן-מה האח החולה אכן הבריא, מכח תפילתו של החזון"א, אולם לאחר שאחיו סיפר לו את אשר ראו עיניו במציצת החזון"א, חזר אף הוא בתשובה שלימה! (ע"פ מוסף שב"ק יתד נאמן, עי"כ תשפ"ב)

מדרשי חז"ל על הפרשה

• לפי שהיה אברהם אבינו אומר 'תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג?' - ראה שמיים ביום וירח בלילה וכוכבים מאירים, אמר 'אפשר שיהא דבר גדול כזה בלא מנהיג? - רש"י] הציץ עליו הקב"ה ואמר לו 'אני הוא בעל העולם'. [והיינו דכיון שביקש באמת לדעת מיהו הבורא, אז הקב"ה סייע לו ונגלה אליו בעצמו]. (ברא"ר פרשה לט אות א)

• ועוד בעניין זה, 'רבי לוי בשם רישי לקיש אמר בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו, ר' חנינא ור' יוחנן תרוויהו אמרין בן ארבעים וח' שנה הכיר אברהם את בוראו'. (ברא"ר פרשת נח פרשה ל' אות ח)

• "ואת הנפש אשר עשו בחרן": אלו הגרים שגיררו'. (ברא"ר לך לך, פרשה לט אות ט')

• "ויירק את חניכיו": רבי נחמיה אמר, אמר אברהם, אצא [למלחמה] ואפול [ואמות] על קדוש שמו של מקום. (עיי' פירוש ה'מהרוז'). (שם פרשה מג, ב)

• "אם מחוט ועד שרוך נעל": אמר לו הקב"ה לאברהם, אתה אמרת 'אם מחוט' חייך שאני נותן לבניך מצוות ציצית, ואטוה את בניך במזבח שהיה מוקף בחוט הסיקרא. אתה אמרת 'ועד שרוך נעל', חייך שאני נותן לבניך מצוות רצועה של תפילין, ומצוות אכילת פסח שכתוב בה 'ונעליכם', ומצוות 'במה שכתובה בה וחלצה נעלו'. (מדרש, הובא ברבינו בחיי)

• 'ולמה נתעקרו האמהות? שהקב"ה מתאוה לתפילתן ומתאוה לשיחתן, שנאמר [שה"ש ב] 'יונתי בחגווי הסלע הראיני את מראיך השמיעיני את קולך', למה עקרתי אתכם, בשביל 'הראיני את מראיך השמיעיני את קולך'. (ברא"ר לך לך פרשה מה אות ד)

• "ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן".

זכות מי ניצלו מגזירת המן הרשע? אמר רבי ברכיה בשם רבנן אמר הקב"ה לאברם אתה יצאת מבייתך כשהיית בן שבעים וחמש שנים חייך שאני מעמיד לישראל גואל שתהיה בת שבעים וחמש שנה, שזו אסתר המלכה שהייתה בת שבעים וארבע כשנלקחה לבית המלך והיתה שם י"ב חודש בתמרוקי הנשים הרי היא בת ע"ה (ב"ר לט)

• מתי נלקחה שרה לבית פרעה? אמר רבי טרפון אותו הלילה היה ליל פסח והביא הקב"ה על פרעה נגעים גדולים להודיע שכן הוא עתיד להכות את מצרים בנגעים גדולים (פרקי דרבי אליעזר פ"כ)

הפרשה על פי המדרש

מלחמת דת בין אברהם-יחיד מכל בני דורו-שמפרסם את שמו ית' בעולם, לנמרוד שמטיף כפירה בעולם. אברהם נזרק לאש וניצל כנס וראו כולם שהוא ניצח. נמרוד לא נכנע, יש לו תוכניות זדוניות, אבל אברהם ניצח

המים מהים?

נמרוד: ניחא. נעבוד לעננים. **אברהם:** א"כ תעבדו לרוח ששולטת בעננים, שהרי היא מביאה את העננים? כאן פקעה סבלנותו של נמרוד, והוא אמר לאברהם: אתה טוען שהאש איננה הכח החזק בעולם, אלא יש אלוקים שבראה ושולט בה, הבה ונחזה אם כדבריך, אני אזרוק אותך לאש ונראה אם האלוקים שאתה מאמין בו יוציא אותך משם. הבעירו מדורת אש ענקית, ב'כשדים' - [שם מקום, וע"ש זה קוראת התורה לאותו מקום 'אור כשדים'], האש בערה 15 יום, ואז השליכו את אברהם. הקב"ה שלח מלאך שציג את האש, וראו כולם שנמרוד הובס מפני אברהם, וכך התפרסם והתקדש שמו ית' בעולם. אולם נמרוד עדיין לא נכנע.

יום אחד התארח נמרוד באש"ל של אברהם. הוא חשב לתומו שהאירוח והאוכל בחינם, כפי שנהג אברהם עם כל האורחים. כשסיים לאכול ובא לצאת, ניגש אליו אמר לו אברהם וביקש תשלום בסכום עצום. תמה נמרוד: במה שונה אני מכולם ומדוע סכום כה גדול? אמר לו אברהם: לשאר האורחים אמרתי שדי לי במה שהם יברכו ויודו לאלוקים שברא המזון, ואת התשלום על ארוחתם כבר ישלם לי האלוקים בשבילם, אולם לשיטתך שאתה 'האלוקים בעצמו', הבה ותשלם לי עבור כל האוכל שאכלו כאן מאז ייסוד ההכנסת אורחים! אכן, טענה מוחצת. נבהל נמרוד, וטען שאין בידו סכום שכזה. אמר לו אברהם, אם אתה אלוקים איך אין לך כזה סכום? לנמרוד לא הייתה תשובה, ובכדי שלא יצטרך לשלם לאברהם את הממון, הסכים כביכול להודות שאברהם צודק, ולחנותם לאברהם על מסמך שהוא חוזר בו ומודה שאינו אלוקים. קפץ אברהם על המציאה, והלך ופירסם את המסמך בעולם, להראות לכל באי עולם שנמרוד הולך את כולם שולל ושיטתו היא שקר וכזב והבלים. המסמך התפרסם, ונמרוד לא ידע לשית עצות בנפשו. כעת כולם יודעים שהוא שקרן. כבודו הפך למרמס. ישב וחשב היאך אפשר להחזיר את כבודו, ומצא עצה זדונית. הרי לוט - אחיינו של אברהם - קלסתר פניו דומין לשל אברהם, יש איפה לחטוף את לוט בכפייה, ולהכריחו להסתובב ברחובות העיר ולהכריז: "אני אברהם, המסמך שפירסמתי איננו נכון!" האנשים יחשבו שזה אברהם, כיון שקלסתר הפנים זהה, ואז לא רק ישוב כבודו האבוד של נמרוד, אלא יחשבו שאברהם מבלבל ושקרן, בזה שפירסם מסמך שיקרי. כעת, כדי לבצע פעולה זו, יש צורך להשתלט על סדום, מקום מושבו של לוט. המתין נמרוד לשעת הכושר. וזו באה. באותה תקופה, החלה מלחמה נמרוד ועוד מלכים מול מלך בסדום ועוד מלכים. נמרוד וקבוצתו גברו, וכבשו את סדום, חטפו את לוט. כעת נשרא לנמרוד לבצע את חלקה השני של המזימה.

לאברהם נודע על החטיפה, הוא הבין את התוכנית של נמרוד, וידע שעלול להיגרם חילול שם ה' באופן מחפיר. במסירות נפש ממש הוא יוצא מיד ל"פעולת מנע", ויחד עם אליעזר עבדו, יצא להילחם בנמרוד וקבוצתו [שבצאותם כללו למעלה משני מיליון חיילים!], וכל זאת בכדי לשחרר מידיהם את לוט השבוי אצלם, וכך למנוע חילול ה'. בדרך הטבע לא היה סיכוי לניצח, אבל הקב"ה עשה נס, ואברהם ואליעזר הרגו את מיליוני החיילים, ושיחררו את לוט מידיהם.

כך ניצח אברהם את נמרוד, וכך יכל אברהם להמשיך במשימתו לפרסם את שם ה' בכל העולם.

תרח, אבי אברהם, לא האמין בהקב"ה, ועבד ע"ז, ואף מכר צלמים. לתוך בית כזה נולד אברהם. כל אנשי אותו הדור ג"כ לא הכירו את הקב"ה ועבדו ע"ז. מה גם, שנמרוד עשה עצמו אלו-ה, ואנשי הדור הלכו נהו אחריו.

עד שבה אברהם. הוא היה היחיד בדורו כפשוטו שהחל "להתבונן" "מי ברא כל אלה", את השמש, הירח, והכוכבים.

הוא הבין בשכלו שפסל דומם אין בכוחו לעשות מאומה, ושלא שייך שנמרוד - שהוא בשר ודם - יברא את כל אלה, שהרי הוא יצור ככל היצורים, ויש מישהו שברא אף את נמרוד עצמו. אברהם הגיע למסקנה שמוכרח להיות שיש בורא שברא את הכל, ושהוא ברא גם אותו בעצמו - את אברהם, ואת כל יצורי העולם.

הוא חפץ להכיר את הבורא. הוא חפץ לדעת מי הוא זה ואיזה הוא ששולט בעולם ומנהיג אותו.

הוא התחיל להתבונן כך: שמה השמש או הירח הם השולטים?, אולם כאשר ראה שהשמש שוקעת בלילה ובא ירח תחתיה, וכשמאיר היום השמש עולה והירח איננו מאיר, הבין שיש בוודאי מישהו מעליהם שמנהיג ומכווין אותם. ואז, "הציץ עליו בעל הבירה". הקב"ה בעצמו גילה לו שהוא הבורא. כך הגיע אברהם אבינו ע"ה לידיעה והכרה, שיש מנהיג לעולם, שאיננו גשמי, אין לו גוף ולא דמות הגוף, רואה ואינו נראה, ומולא כל הארץ כבודו.

ברגע שאברהם הכיר באמת הזאת, נמלא בליבו החלטה לפרסם את האמת בעולם! לידע ולהודיע לכל באי עולם שהקב"ה הוא יחיד ואין כמוהו, הוא בורא ומנהיג, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים מאז ומתמיד, ולניצח נצחים!

בער בקרבו להעמיד את כל אנשי הדור על טעותם בכך שהם עובדים לפסל. ומכאן ואילך זו הייתה משימת חייו. הוא החל לשבור את הפסלים בחנותו של אביו, הוא הקים אהל מיוחד של הכנסת אורחים וכל מי שבא לאכול היה אברהם שואלו "מי ברא את המזון? מי נותן חיים לכל חי? וכך לימד את האורחים שיש בורא לעולם, שברא אף מזון זה, ויש להודות לו ולברך אותו.

(מכאן ואילך, הדברים נלקטו מהספר 'מתוק האור' שמביא בשם מדרשי חז"ל) באותה תקופה, חי נמרוד, שהיה מלך 'שנער' (כמש"כ בפרשתינו ויהי בימי אמרפל מלך שנער, ואמרו חז"ל שהוא נמרוד) והוא הטיף לכל אנשי הדור שהוא השליט של העולם. כאשר אברהם החל לפרסם את שם ה', היה זה לצנינים בעיני נמרוד. המפגש הראשון שלו עם אברהם היה כאשר אברהם שבר את פסליו של תרח אביו, ותרן רץ לנמרוד

(כי תרח 'האמין' בנמרוד שהוא 'מנהיג העולם') שיטפל ב'שטויות' של בנו. נמרוד קרא לאברהם, ושאל אותו מדוע שבר את הפסלים. אברהם עונה לו תשובות מוחצות, ומתפתח ביניהם ויכוח סוער:

נמרוד: מדוע שברת את הפסלים? **אברהם:** "אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו הוא יחיד ואין יחידות כמוהו, והוא לבדו אלוקים היה הווה ויהיה".

נמרוד: מדוע את הולך נגד כולם? כולם מאמינים שהאש הוא הכח החזק והשולט בעולם! **אברהם:** אם כדבריך, מדוע לא תעבדו למים שחזקים מהאש, שהרי המים מכבים את האש? **נמרוד:** ניחא. נעבוד למים. **אברהם:** אם כן תעבדו להקב"ה שיוצר ומביא את הרוח? **נמרוד:** ניחא. נעבוד לרוח. **אברהם:** אם כן תעבדו לעננים שמביאים

מון הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, בשיחה מיוחדת על מון החזון איש זי"ע לרגל יומא דהילולא ט"ו חשוון סיפורים נוספים על בעל הילולא ראה בעמוד 2

ברוך ה', עם ההתפתחות הנרחבת של לימוד הדף היומי בקהילות שונות, יהודי החזון מעבודתו ומהלך עם גמרתו בידיו לבית המדרש, אינו מחזה נדיר. אולם, איש לא יחלוק על כך, שיהודי ההולך לבית המדרש עם גמרא, ובבית המדרש הרי הוא לומד בגמרא אחרת, הוא מחזה נדיר. זה הוא סיפורו של אחד מלומדי הדף היומי. הוא מקפיד ללמוד בגמרות של מאורות הדף היומי, לא רק בגלל המהדרה מאירת העיניים, אלא גם בשל "מאורות הלכה" ו"מאורות המשנה" המצורפים לגמרא. ובכל זאת, בכל תחילת מסכת וסיום מסכת הוא מגיע לבית המדרש עם כרך תלמוד בבלי אחר. לא כרך כ"ס, אף לא מהדורה בינונית. הוא מהלך לבית המדרש כשבידו כרך ענק ועבה. הוא רגיל ששואלים אותו לפרש מעשיו, ועוד לפני ששואלים הוא כבר עונה את התשובה. הרי לפנינו סיפורו המרתק, לרגל סיום מסכת שבת. הייתי ילד כבן שבע או שמונה, כאשר הורי למדו מדף הקשר השבועי שהבאתי מבית הספר בו למדתי, כי עליהם לרכוש עבורי מסכת ברכות, יען אנו עומדים להתחיל ללמוד גמרא. ההתרגשות היתה רבה. אבי הבטיחני נאמנה כי כבר בתחילת השבוע אוזכה לחבוק בידי מסכת ברכות. ביום ראשון קיים אבי את הבטחתו. באבה עדין אף קץ עמלה אמי לעטוף את הגמרא, בעוד אבי מבט מן הצד, ואני עומד בין שניהם וחווה את אחד הרגעים החמימים של ילדותי, אשר הוטבעו בנושמת לעד. לעת לילה עליתי על יצועי, הגמרא הבהיקה הוצבה בגאון על שולחן חדרי, כך שאוכל לראותה השבוע. נדמה היה לי כי רסיסי כוכבים מפוזרים על הגמרא, ממתנינם שאלקטם עם בוקר. לא נרדמתי. אפילו לא ניסיתי. אותה לילה, איני יודע באיזו שעה, הייתי עד לשיחה שהתנהלה בין שני הורי. מצבם הכלכלי היה דחוק. לא סבלנו מעוני, אך איני יכול לומר שמצבנו היה משופר הרבה מעבר לכך. כי הוצאה חושבה מראש, נשקלה, נאמדה ונדחתה במידת האפשר. והנה, פנה אבי לאמי ושח לה, כי גילה היום בחנות ספרי הקודש, שבית דפוס מסויים הוציא לאור מהדורת ש"ס מיוחדת במינה. זה הוא ש"ס המכיל את כל מסכתות התלמוד הבבלי בכרך אחד גדול. אימי לא פתחה מעולם תלמוד בבלי, ולפיכך הסביר לה אבי, כי שישים המסכתות שבתלמוד הבבלי מחולקים לכרכים רבים. בדפוס זה צילמו בכל עמוד ארבעה עמודי גמרא, כך צמצמו את נפח הש"ס בשלושה רבעים. גם כך היה הכרך ענק ממדים ורחב ביותר, אבל את המשמיה שנטלו על עצמם השיגו - כל הש"ס בכרך אחד. איני יודע למי מיועד הש"ס הזה, הוסיף אבי ושח לאמי, מה גם, שמהדורת הש"ס שצולמה בו ישנה ולא נוחה לקריאה. הכרך כבד, אותיותיו קטנות. אילו הייתי חבירו של בעל בית הדפוס, הייתי מציע לו לשקול שנית את ההוצאה לאור של מהדורה זו. אבל, בדרכי הביתה נצנץ רעיון הוצאה, שמע נא. את יודעת, אני ניצלתי מן המלחמה בעור שיני. ב"חדרי" לומדת כאשר רוחות מלחמה עזות נשבו והרעידו את אמות הסיפים, ואת ההמשך את כבר יודעת. אני כבר קמתי ממיטתי בחשאי, והצצתי דרך חורר המנעול באבי היושב על כסא במטבח ומבט בציפורניו הסדוקות מעבודתו הקשה. אמי הנהנה ולא הוציאה הנה, ואבי המשיך. עז רצוני לעשות כל שללא ידי כדי להעניק לבננו את התחושה כי הדבר החשוב ביותר עבורנו הוא שידבק בתורה, ילמד אותה ויקיים אותה, כפי שעשו אבותינו כל הדורות. ברכישת ש"ס זה אני מגשים שתי מטרות. האחת, אמוחי של על ידי המתנה את הערכתנו אליו, עם תחילת לימודי הגמרא, ובנוסף, הגביה אבי את קולו, אני רוצה שיידע, כי אם ישתוקק מאד, יצליח לסיים את הש"ס. קולו של אבי רעד, אניח לפניו את הש"ס, כולו בכרך אחד. וכך גם ניענינו של ילד ניתן יהיה לטעת את הרצון הכביר מחד גיסא ואת האמונה והבטחון ביכולת מאידך גיסא. הוא הנמיך את קולו, עז רצוני לרכוש עבורו ש"ס זה, אנא, חווי דעתך. אמי לא ענתה. רטט בכיה נשמע עד לחדרי. עם ערב שב אבי לביתנו ובידיו הכרך הגדול הזה. אבי הלך לעולמו זה מכבר, אמי לא נותרה אחריו זמן רב, אבל הכרך הזה, עדות אלימת לאהבת התורה המופלאה של הורי הקירים, שותרה עמדי עד היום הזה. כאשר אבי הולך לבית המדרש לסיים מסכת מסדר הדף היומי, או להתחיל מסכת חדשה, הכרך הזה הולך איתי. אותו אב יקר יכול היה להרשות לעצמו לייקר את לימוד התורה בעיני בנו על ידי רכישת ש"ס. ומה בדבר אב אשר מסוגל לייקר את לימוד התורה בעיני בנו על ידי... שהאב עצמו יקבע עיתים לתורה!?! (גליון מאורות הדף היומי)

על איזה נקודות במסכת חיינו עלינו בעיקר להדגיש למען ילמדו מדרכיו?

הגר"ח זצ"ל: "אכן, זכיתי מילדותי ממש להיות קרוב אליו ואף לשמש אותו רבות, הייתי אף רגיל ללמוד עמו גמרא. גדלותו של החזון"א הקיפה את כל תחומי החיים, לא היה דבר שבו הוא לא התבלט כיחיד בדורו בגין גדלותו הנשגבה. עשרות שנים ששהיתי עמו יחד לא ראיתי כועס על שום בן אדם, מלבד כמה פעמים בודדות, ביניהן, כאשר אחד שוחח עם החזון"א ובתוך דבריו אמר לו: 'והלא אמרתם לי כך וכך... וזה היה שקר גמור', ואז הגביה החזון"א את קולו וכעס עליו". כך גם עוצם גיעתו בתורה היתה פלאית וכחד מקמאי והרי הדברים ידועים."

מה שצריך להדגיש ביותר לציבור, היא הידיעה שמים הגדולה והקדוק המצוות המופלאה שלו שהיתה נחלתו כל שנותיו, ודבר זה הוא ביקש תמיד להנחיל לציבור. יר"ש מקיפה את חיי האדם בכל התחומים כולל בלימוד התורה שיהא מתוך יר"ש.

החזון"א היה אומר כי בחידושי התורה ששולחים לו לפעמים הוא יכול להכיר מה דרגת השולח ביר"ש, כאשר השולח בעל כשרון ויודע דרכי הלימוד, ובכל זאת אין מסקנת החידושים שבמכתב ישרה, אין זאת אלא כי חסר לכותב מדת היראה הדרושה, ולכן מסקנתו נלווה". כששלחו לו ספרים של מחברים חדשים, היה בוחן את מדת היר"ש של המחבר ועפ"י קבע היכן להניחו בארון הספרים. ספר שמחברו ירא אלוקים, מקומו היה במדף העליון, והאחר במדף התחתון."

כששאלו הגר"ח שמואל גריינימן זצ"ל כיצד ניתן להבחין ביר"ש מתוך ספר הלכות? אמר לו החזון"א: "מחבר יר"ש מצטיין בביקוש האמת. גם אם החטיא את המטרה וחידושו אינם נכונים אפשר להבחין אם מגמתו היתה למצוא את נקודת האמת או סתם לפלפל בדברי תורה!?"

מספרים שפעם טייל החזון"א ברחוב, לפתע נעצר ואמר שמרגיש במקום קדושה, לאחר זמן התברר שלפני זמן מה עברו במקום בחורים ושוחחו בלימוד, והחזון"א הרגיש זאת ברוב קדושתו, האם הרב שמע על כך?

הגר"ח זצ"ל: "אכן, אני הייתי בעל העובדה, היה זה כאשר טיילתי עמו לצרכי בריאותו, וכשהגענו למקום אחד אמר לי החזון"א: 'דע לך, מקום שבני תורה הלכו ושוחחו בלימוד, כשמגיעים למקום הזה אפשר להרגיש זאת, ואני מרגיש שדברו במקום הזה דברי תורה'. ואכן התברר לי שלפני זמן שוחחו במקום בלימוד ב' בחורים משיבת פוניבו' והחזון"א הרגיש בדבר. וזה לעומת זה, פעם אחת כשבא לחזון"א אחד ממקורביו אמר לו החזון"א: 'דע לך, היוהר והישמר! ביום שלא תלמד אל תיכנס כאן'. החזון"א רוב קדושתו הכיר על פניו שלא למד באותו יום ומחמת כן העיר לו על כך."

בכח קדושת השבת אומרים משמו, שפעם התבטא שיש סברות דקות ועדינות שאי אפשר להבין אותן ולרדת לעומקן אלא בשבת קודש, כאשר כח קדושת השבת מסייע לרדת לעומקן, האם הדברים נכונים? הגר"ח זצ"ל: שמעתי על כך, וכמדומני שאמר זאת לפני הגר"מ לנדא זצ"ל מגדולי י-ם שהיה מהקרובים אליו ביותר

הגר"ח זצ"ל: אצל החזון"א היה ספרי קבלה על שולחנו, היות ולפעמים היה צריך לעיין בזה, כי הרי הרבה פעמים אחרונים מביאים ספרי קבלה כמו המג"א ועוד. לפעמים כשהיו נכנסים אליו היה מחבאת את זה, שלא יאמרו שהוא לומד קבלה". אחד מבני ביתו אף העיד שפעם בא לביתו לפנות בוקר, לפני הנץ החמה, וראה על שולחנו ספר 'עץ חיים' פתוח..."

"החזון"א אמר להגר"ש גריינימן זצ"ל שה'לשם' הוא הספר האחרון בקבלה שיש מה ללמוד ממנו, ואמר שלכן נקראת חכמה זו 'קבלה', כי א"א להבינה אלא בקבלה איש מפי איש עד אליה.

ענין הסתר הפנים בדורותינו, האם לא ניתן לראות גילוי פנים בדורותינו?

הגר"ח זצ"ל: החזון"א אמר לגיסי הגר"ש ברום זצ"ל, כי בדורות הקודמים היו רואים כולם השגחה מיוחדת על גדולי ישראל כמו מה שמסופר על הגר"ד אלעזר משה מפנינסק, שהיו הגוים דוחפים אותו שידרוך על שדותיהם, בידעם כולם שהשדה שהוא דורך עליה מתברכת, כן מסופר על הגדול ממנינסק שהיו בעירו כלבים רעים שכל העובר שם היו מתנפלים עליו, וכשהגדול הנ"ל היה עובר היו הכלבים בורחים, וזה ידעו כל העיר ורק ברור האחרון ממש בטל, וזה כנראה בכדי להגדיל הסיכון בעקבתא דמשיחא, ואע"פ כן מי שרוצה לראות יכול עדיין לראות"

ידוע שאצל החזון"א ארעו נסים שלא כדרך הטבע בעת המלחמה.

הגר"ח זצ"ל: אכן, החזון"א סיפר מה שבדידו אירע עובדה פלאית. היה זה בעת שהותו במינסק בזמן המלחמה, לא היה לו ספספורט - כרטיס שחרור - ושם מי שנתפס בלי ספספורט, היו יורים בו מיד למיתה ללא דין. וכאשר שמע החזון"א כי באו חיילי המלכות לאתר בחיפושים אחרי נתינים זרים, יצא לברוח מהעיר, אך טעה, ובמקום לברוח מהחיילים רץ לעבר כיוונם. הוא הגיע ממש מולם. הם עמדו בשתי שורות והיה חובה לעבור ביניהם. החזון"א עבר ביניהם, ואף אחד לא אמר לו דבר, עד שעבר את כולם וברח משם למרבה הפלא. החזון"א התבטא אז ואמר: 'הייתי בטוח שלא אנוק כיון שסיימתי אז לכתוב את הספר עירובין!'

מנין שאב החזון"א את כוחו הגדול ברפואה, וכידוע פעם שירטט על נייר את צורת מוח האדם, וציין כיצד על המתנתחים לבצע את הניתוח במדויק?

הגר"ח זצ"ל: החזון"א שאב את כוחו ברפואה מלימוד התורה לשמה, וכמאמרם 'כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה... כל העולם כולו כדאי הוא לו...'. ואכן בכח תורתו ידוע על הרבה מקרים שהחזון"א לקח אחריות להכריע בדיני נפשות". אאמרו"א התבטא, שפסקי החזון"א בענייני רפואה, לא היו על פי רוח הקודש, אלא פסקי הלכה. לאמוד כמה אחוזי סיכון יש בנייתוח עצמו לעומת סיכויי ההחלמה, וכמה יש בזה סיכון חיי שעה לעומת רווח חיי עולם של יותר מ"ב חודש. ועל ידי דביקותו בתורה, זכה שכיוון לאמיתה של תורה, וכשפסק שיש לנתח - הניתוח הצליח

מסופר שמצאו לאחר פטירתו של החזון"א כת"י סתרים, שבו מציין החזון"א בקצרה כי נשמה מיוסרת, באה אליו לבקש תיקון הנפש?

הגר"ח זצ"ל: "אכן, הכת"י הוא אמיתי והובא בקיבוץ אגרות' על נשמה שהגיע לבקש מהחזון"א תיקון. וכך נכתב שם: '...לא נתן לי לעזוב שאברכנו, אמרתי לי לך לשלך ולא נחה דעתו. אמרתי לו יי"ש: שתתקן את הנפש הזאת תיקון גמור ותסלח את כל עוונותיו, תיכף נח דעתו ונשאר במנוחה". "הגר"ח שליט"א מגלה לנו שהוא יודע היטב את הרקע למקרה מוזר זה". היה זה בעיר קוסובה, מקום מגורי אבי החזון"א שם כיהן כרב העיר. בבית דין שבראשותו נערך בזמנו דין תורה, בין שני בעלי בתים מהעיר. הוא פסק את פסקו. היהודי שהפסיד בדין, כעס וחש נעלב עד שהחל לנהל מלחמה קשה מול הרב. אותו יהודי הרבה במחלוקת. פתח ביהכ"נ נוסף חוש, וגם הביא רב נוסף לעיירה. לאחר שנפטר, הוא זה שבא לבנו החזון"א, לבקש תיקון לנשמתו הרוויה. "הגר"ח הוסיף: עוד הכרתי את בני משפחתו של אותו יהודי. (חלקים מתוך המבשר תורני תשע"ד)

אחינו כל בית ישראל. הנתונים בצרה ובשביה. העומדים בין פים ובין ביששה. המקום ירחם עליהם ויציאם מצרה לירחה. ומאפלה לאורה. ומשעבוד לגאולה. השתא בעגלא ובזמן קריב. ונאמר אמן: הגליון הוקדש לזכות השבויים שישונו לביתם בריאים ושלמים, לרפואת הפצועים, ולע"נ הקדושים הי"ד